DUITSCHLAND.

Dr. SCHACHT WIL AFTREDEN.

Een verrassend besluit. — Wat men omtrent de redenen er van vertelt. — Een verklaring van den minister van financiën.

(Van onzen Berlijnschen correspondent).

Berlijn, 7 Maart

Hedenmiddag werd in den Rijksdag bekend, dat de president van de Duitsche Rijksbank dr. Hjalmar Schacht heden in de centrale bestuurscommissie van dit instituut bekend gemaakt heeft, dat hij in de eerstvolgende dagen zijn hooge functie wil neerleggen. Geen officieel aftreden dus nog, maar toch hoogstwaarschijnlijk. In ingewijde kringen werd dit besluit verwacht. De rijksminister van financiën, die hedenmiddag tegen vijf uur aan het woord kwam om verschillende sprekers, die tegen het plan-Young oppositie gevoerd hadden, te beantwoorden, greep de gelegenheid, dat hem van rechts plotseling gevraagd werd: „Waarom wil dr. Schacht terugtreden?" aan om vrij uitvoerig op dit sensationeele aftreden in te gaan en o.m. mee te deelen, dat de heer Schacht hem reeds dagen tevoren dit voornemen te kennen gegeven had en dat hij, de minister, het hem ernstig afgeraden had. De regeering wist dus van deze plannen, die voor beurs en parlement blijkbaar een groote verrassing geweest zijn. En de minister maakte van de mogelijkheid, hierover het een en ander te zeggen, gebruik om mede te deelen, dat de regeering harerzijds op dit ontslag niet den minsten invloed gehad heeft, dat ook na de ontworpen wijziging in het statuut van de Rijksbank dit lichaam van de regeering absoluut onafhankelijk zou gebleven zijn, en dat hij persoonlijk nog heden met dr. Schacht op volkomen vriendschappelijken voet staat en het aftreden van een zoo uitnemend technicus op bankgebied betreurt, al heeft ook hij de politieke sprongen van den president der Rijksbank en diens inmenging in dingen, die niet tot diens competentie behoorden, nimmer kunnen bewonderen. Op een andere interruptie deelde de heer Moldenhauer nog mede, dat dr. Schacht van een groote som als vergoeding voor zijn tusschentijds aftreden niet weten wil, maar met zijn wettig pensioen van 30.000 Mk. per jaar tevreden zal zijn. En voorts, dat hij als minister de houding van dr. Schacht begrijpen kan, die zich nu eenmaal politiek tamelijk geëxponeerd heeft, zich vastlegde op de bewering, dat men thans niet meer met het eens door hem goedgekeurde plan-Young maar met een nieuw „dictaat van Den Haag" te doen heeft en dat hij daarom een straks te ratificeeren „vervalscht plan-Young" niet meer met zijn verantwoordelijkheid als president van de Rijksbank en onderteekenaar van het oorspronkelijke plan in Parijs dekken kan.

De minister moest ten slotte nog toegeven, dat deze nieuwe daad van dr. Schacht alweer niet geëigend is, de positie der regeering ten aanzien van de regeling-Young te versterken. Maar hij sprak de hoop uit, dat een in alle opzichten kundig en evenees als vakman internationaal erkend specialist zal gevonden worden, die bereid is het werk van den heer Schacht over te nemen en de verantwoordelijkheid te dragen, die deze niet meent op zich te kunnen nemen.

* * *

Dat waren ongeveer de woorden, die de minister volkomen onvoorbereid in den Rijksdag sprak naar aanleiding van een feit, dat de gemoederen veel meer in beroering gebracht had dan de tweede lezing van het wetsontwerp, dat de volgende week in derde lezing — als er geen wonderen gebeuren — door de meerderheid van het parlement zal worden aangenomen, om daarna met zeer groote waarschijnlijkheid door den Rijkspresident definitief te worden onderteekend.

Het was een hoffelijk antwoord. En ofschoon de Minister in het vervolg en het slot zijner rede geheel van toon veranderde en in groote opwinding de verwijten beantwoordde, dat de regeering met haar compromis-voorstellen het Duitsche volk zand in de oogen strooien wil, bleef hij in de woorden, die hij aan dr. Schacht's besluit wijdde, opvallend rustig en klonken zijn toelichtingen wel overwogen.

Een ondertoon van voldoening over het feit, dat men hoogstwaarschijnlijk van den wel kundigen, maar onhandelbaren en politiek al te impulsieven heer Schacht verlost zal zijn, was intusschen in zijn verklaring wel te vernemen.

De Berlijnsche bladen wisten intusschen hedenavond te vertellen, dat dr. Schacht niet om principieele redenen — gelijk de minister verklaarde — zijn ontslag verlangd heeft, maar omdat zijn collega's bankiers in de Centrale Commissie hem aangevallen hadden over de enorme bedragen, die hij en zijn mededirecteuren ontvangen uit hoofde van hun bestuursfuncties bij de Rijksbank; bedragen, die volgens dr. Schacht zelf ontzaglijk overdreven zijn in desbetreffende persberichten (men sprak van een salaris voor hem alleen van Mk. 350.000 per jaar); maar die dan toch blijkbaar nog hoog genoeg bleken om, als de informaties der bladen juist zijn, een scherpe actie der bankiers in de besloten zitting te rechtvaardigen.

Men mompelt hier dan ook, dat de bankiers, die indertijd ook bij de verkiezing van dr. Schacht scherp in persoonlijke oppositie geweest zijn, deze gelegenheid aangegrepen hebben om den ongewenschten collega te laten merken, dat hij bij een verkiezing, die eventueel het gevolg van een wijziging van het statuut zou moeten zijn, niet meer op hun steun zou kunnen rekenen. Reden waarom dan de heer Schacht, impulsief als altijd, met de mededeeling van zijn vrijwillig ontslag zou gekomen zijn, die hem tevens gelegenheid zou geven om naar buiten den indruk van den sterken man te maken, die karakter genoeg heeft om ter wille van zijn beginselen een machtige positie op te geven, liever dan zich te schikken in een regeling, welke hij steeds met kracht bestreden heeft.

De Berlijnsche kringen, die dezen gang van zaken als de meest waarschijnlijke rondvertellen, dragen er natuurlijk de verantwoordelijkheid voor. Bladen als het „Berliner Tageblatt", die de houding van Schacht in de laatste maanden zeker niet gesteund hebben, spreken van een voortdurend lijdelijk verzet van de zijde der presidenten en zoeken de aanleiding tot zijn ontslag wel degelijk in principieel-politieke en financieel-economische overwegingen.

* * *

Op het oogenblik dat deze regelen geschreven worden, is het ontslag intusschen nog geen feit en zijn er zelfs officieele instanties, die met de mogelijkheid rekenen, dat voor dr. Schacht geen gelijkwaardig opvolger gevonden wordt en deze zich alsnog bereid verklaart, het hooge ambt te blijven waarnemen.

De meeste Duitsche bladen hebben het bericht eerst kort voor het sluiten der redactie ontvangen; enkele hebben het zelfs nog niet kunnen afdrukken. Van een uitvoerig commentaar op grond van juiste informaties is hedenavond natuurlijk nog geen sprake. Intusschen kan men toch reeds, gelijk niet anders te verwachten was, vaststellen, dat de tegenstanders van de regeling-Young doen, alsof zij over deze nieuwe interventie van den heer Schacht ten zeerste verheugd zijn. „Doen alsof" — want in werkelijkheid is de situatie zooals hedenmiddag minister prof. Moldenhauer in den Rijksdag zeer ad rem zeide: de oppositie is ditmaal zoo scherp, omdat zij de zekerheid heeft, dat een meerderheid van het parlement vaststaat, die der oppositie de verantwoordelijkheid durft af te nemen. Ware dit niet zeker, dan zouden we stellig de volgende week bij de Duitsch-nationalen een zelfde manoeuvre beleven als indertijd, toen zij de helft hunner fractie bevalen „ja" te stemmen, ten einde de regeling-Dawes niet in het parlement ten val te brengen.

Willen we volledig zijn, dan moeten we nog vermelden, dat volgens andere informaties dr. Schacht wil terugtreden, omdat zoo goed als zeker is, dat de heer Quesnay, de directeur der Banque de France, tot directeur-generaal van de Internationale Bank te Genève zal benoemd worden; een benoeming waartegen dr. Schacht tot het laatst toe in heftige oppositie geblieven is.

Onvermengd zal intusschen de vreugde zijn in de rijen der sociaal-democraten. En het is wel merkwaardig, dat juist hun hoofdorgaan de „Vorwärts" vanavond het sensationeele bericht nog niet vermelden kon. Des te uitvoeriger zullen zij morgenochtend op deze dingen terugkomen. Had het aan hen gelegen, dan was de president van de Rijksbank al in Januari met pensioen gegaan!

(Nadruk verboden.)

Algemeen Overzicht.

Het aftreden van dr. Schacht als president van de Duitsche Rijksbank, — waarover in onze financieele rubriek en in een brief van onzen Berlijnschen correspondent uitvoeriger wordt gesproken — verdient ook zeker te dezer plaatse wel korte vermelding.

Dr. Schacht immers verklaart, zich genoopt te zien zijn ambt als rijksbankpresident neer te leggen, op grond van zijn opvatting in zake het eindprotocol van de Haagsche conferentie. Zijn daad heeft dus politieke beteekenis. En als een politieke daad wordt zij dan ook in Duitschland al naar de richting der verschillende partijen beoordeeld. In de kringen der tegenstanders van het in Den Haag tot stand gekomen Nieuwe Plan verheugt men zich ten zeerste over het besluit van dr. Schacht, dat het Duitsche volk de oogen zal openen, zooals men zegt, voor de ernstige gevaren, die voor Duitschland van dat Nieuwe Plan dreigen. In de kringen echter van hen, die voorstander zijn van de bekrachtiging van dit plan, verheugt men er zich over bevrijd te zullen worden van een rijksbankpresident, die sedert hij als Duitsch gedelegeerde opcommissie van deskundigen, welke het plan-Young vaststelde, geen gelegenheid heeft laten voorbijgaan, om de Duitsche regeering, die op den grondslag van de bevindingen dier commissie van deskundigen tot een definitieve regeling van het schadevergoedingsvraagstuk en de daarmee samenhangende politieke vraagstukken wenschte te komen, den voet dwars te zetten.

Toen de heer Schacht, de vroegere democraat, die echter meer en meer in het rechtsche vaarwater is gekomen, zijn actie begon tegen de Duitsche rijksregeering, die ter bereiking van voor het Duitsche volk zeer belangrijke politieke voordeelen, tot extra-offers op financieel gebied bereid bleek, is van linksche zijde reeds onmiddellijk aangedrongen op de verwijdering van dezen president van den Rijksdag, die zijn zeer machtige positie en zijn geweldigen invloed in de financieele wereld dreigde te gebruiken tegen het eigenlijke regeeringsgezag in en die poogde zich in de plaats te stellen van de wettige regeering.

Dat is hem niet gelukt. Al kon hij er dan ook in slagen den socialistischen minister van financiën weg te werken, de rijksregeering wist dan toch haar oppergezag te handhaven. Dr. Schacht heeft hieruit de consequentie getrokken en gaat heen. Een alleen voor de regeering, die reeds was ingelicht, niet verrassend besluit.

Hij durft de verantwoordelijkheid voor de aanvaarding en uitvoering van het Noeuwe Plan niet te dragen. Zoo verklaart hij. In werkelijkheid echter zal hij wel heengaan omdat hij in een onjuiste opvatting omtrent zijn positie, steeds heeft getracht zich in de plaats te stellen van de regeering, die de uitsluitende verantwoordelijkheid draagt voor de met het buitenland getroffen overeenkomsten en die hem zijn wanbegrip omtrent zijn eigenlijke positie ook heeft duidelijk gemaakt.

Ware het anders dan zou dr. Schacht zeker reeds eerder aanleiding hebben moeten vinden om heen te gaan.

Sedert Schachts terugkeer uit Den Haag van de tweede conferenti in Januari immers, die dit plotselinge ontslag kunnen verklaren.

DE ZOOGENAAMDE CRISIS.

„ALLES SAL REG KOM".

(Van onzen Berlijnschen correspondent.)

Berlijn, 6 Maart.

Bijna veertien dagen aan een stuk heeft men Berlijnsche berichten over een „crisis" kunnen lezen. En daarbij waarschijnlijk vergeten, dat op deze plaats duidelijk genoeg gezegd en herhaald is, dat de ratificatie van de regeling-Young vrijwel wiskunstig vast staat. Wat dus beteekent, dat een werkelijk-serieuse crisis met alle consequenties stellig niet vóór die ratificatie verwacht kon en kan worden. De Duitsche politiek is weliswaar aan verrassingen onderworpen. In dit geval echter verwacht in werkelijkheid niemand zulke surprises en is geen rustig beoordeelaar door de letterlijk tweemalen per dag van aspect veranderende situatie nerveus geworden. Men kende de geheime bedoelingen en de ditmaal tamelijk overzichtelijke tactiek der regeeringspartijen, en liet de heeren rustig hun bluffpartijtjes uitspelen. Het bericht van gisteren, dat in het Rijkskabinet reeds een compromis gevonden is, zal straks worden aangevuld (zij het dan ook na de noodige schermutselingen in den boezem der fractie) met een tweede communiqué, vermeldend, dat ook de verantwoordelijke partijen zich in het onvermijdelijke geschikt hebben.

Het moge paradoxaal klinken en is toch zoo voor de hand liggend: het crisis-gedoe was ditmaal slechts mogelijk, omdat men wist, dat het toch niet op een werkelijke crisis kon uitloopen. Men waagde er een „crisis" aan, wetend, dat men er geen crisis aan waagde. Maar daarom had het ook waarlijk geen doel, de heeren politici in alle phrases van hun duel met oefenpatronen te volgen.

Wellicht moet de aanleiding tot een en ander gezocht worden in de omstandigheid, dat vele maanden geleden de katholieke priester dr. Kaas, de nieuwe leider van het Centrum, zich wat al te veel naar één zijde vastgelegd had, toen hij ten tijde van de eerste besprekingen over de regeling-Young als zijn meening te kennen gegeven had, dat een „eerlijk neen" van Duitschland te verkiezen ware boven een „oneerlijk ja". De rechtsche vijanden van het plan-Young hebben natuurlijk van deze en dergelijke woorden van dr. Kaas een dankbaar gebruik gemaakt, en het Centrum moest, om zijn prestige te redden, wel bij de debatten der ratificatie het een en ander doen om te verhinderen, dat zijn leider gedesavoueerd scheen. Handig als altijd, vond de leiding van het Centrum het argument, dat aan een ratificatie, die het Duitsche volk twee generaties lang vastlegt op geweldige schadevergoedingen, een duidelijke en afdoende saneering der binnenlandsche financiën behoort vooraf te gaan. Geen enkele regeeringspartij kon daar iets tegen inbrengen. Maar omdat men buiten het Centrum wel voelde, dat de katholieken het onvermijdelijke der ratificatie als wapen in reserve hadden, zelf weliswaar die ratificatie ook niet in gevaar durfden brengen, maar niet tegen een uitstel opzagen, dat socialisten en democraten hunnerzijds tot elken prijs wilden verhinderen, waagde men alleen een poging, een zeer spoedig balanceeren der rijksbegrooting toe te zeggen, mits het plan-Young voorloopig onder dak gebracht werd.

Nu zou een zeer energieke rijksregeering de wirwar, die uit dit gedoe en wederzijdsch gedreig der partijen, waaraan we hier gewoon geraakt zijn, vermoedelijk zeer snel uit den weg geruimd en krachtige leiding gegeven hebben. Wat in het onderhavig geval, gezien het feit, dat géén regeeringspartij der oppositie in de kaart wenscht te spelen, ook zonder eenig risico had kunnen geschieden. Maar de heer Müller, kanselier van het Duitsche rijk, is geen man van krachtig ingrijpen en heeft zijn successen meer aan de „tactiek der uitputting" te danken gehad, die naar buiten vaak den indruk van slapte en besluiteloosheid pleegt te maken.

* * *

Men heeft dus veertien dagen lang een uiterst onoverzichtelijk spiegelgevecht kunnen waarnemen en als gewoonlijk het noodige gelezen over een mogelijk aftreden van den nieuwen minister van financiën Moldenhauer; over een uiteenvallen van de Groote Coalitie in het Rijk; over gevaren voor de ratificatie en meer van dat moois. In werkelijkheid wilde geen der regeeringspartijen zulke dingen en blufte men slechts met meer of minder goed spel in handen. Het heeft geen doel, op dezen strijd thans nog terug te komen. Belangrijker is, vast te stellen, dat de regeering een compromis gevonden heeft, dat haar blijkbaar veroorlooft opnieuw als homogeen voor het parlement te verschijnen en dat de ratificatie tegen het einde der volgende week uiterst waarschijnlijk maakt.

Vrij algemeen is men het er hier over eens, dat dit compromis, waarvan de bijzonderheden gisteren bekend gemaakt zijn, en dat als geheel ten slotte aan de koppige onverzettelijkheid van het Centrum te danken geweest is, als een succes voor de sociaal-democratie beschouwd moet worden, dat deze partij behaalde ten koste van de Duitsche Volkspartij, die geen „Notopfer" wenschte en daarin thans langs een omweg toch toegestemd heeft. Zondag jl. had de Duitsche Volkspartij in bijzondere vergadering het besluit genomen, dat zij onder geen voorwaarde zou toestemmen in een nieuwe verhooging der directe belastingen in welken vorm dan ook. En nu hebben dr. Moldenhauer en dr. Curtius, die deze partij in het kabinet vertegenwoordigen, hun goedkeuring gehecht aan een nieuwe directe belasting der industrie met 100 millioen Mark. Aldus argumenteert men heden in eenige hoofdbladen der partij van wijlen Stresemann. Het Centrum is met het compromis natuurlijk evenmin tevreden, maar vindt — en dat ligt in zijn lijn — deze oplossing vóór de ratificatie toch duizendmaal verkieslijker dan een verschuiven der beslissing over de financiën. Terwijl de sociaal-democraten doen, alsof zij weliswaar verheugd zijn over het feit, dat de „aanval op de werkloozenverzekering afgeslagen" is, maar desondanks alle andere punten van het compromis nog heftig bestrijden willen.

Het zal met al die ontevredenheid der fracties gaan als met de oneenigheid in het kabinet: men zal dit of een eenigszins gewijzigd compromis ten slotte tòch goedkeuren. Omdat er geen sprake mag zijn, dat de ratificatie van het plan-Young ernstig gevaar loopt.

Dat is de reden, waarom men in het buitenland over de zoogenaamde „crisis" in Berlijn gerust kan overgaan tot de orde van den dag.

(Nadruk verboden.)

POLEN EN DUITSCHLAND.

Het handelsverdrag.

Naar de correspondent van de „Vorwärts" te Warschau seint, zijn de onderhandelingen tusschen den Duitschen gezant Rauscher en den leider van de Poolsche delegatie Twartdowski over een te sluiten handelsverdrag thans definitief afgeloopen. Het verdrag zal vermoedelijk in de volgende week geteekend worden.

Na een vierjarig tijdperk van onderhandelingen, die telkens weer werden afgebroken en dan na eenigen tijd weer werden hervat, is dan eindelijk een resultaat bereikt. Een resultaat, dat ongetwijfeld niet op de instemming van alle belanghebbenden zal kunnen rekenen, maar dan toch een resultaat, hetwelk er toe zal kunnen bijdragen, dat eindelijk betere verhoudingen ontstaan tusschen Duitschland en het nieuwe Polen, zooals dit uit den smeltkroes van den oorlog is te voorschijn gekomen en dat bewezen heeft geen slechts tijdelijke verschijning te zijn in de na-oorlogsche politieke constellatie.

Het verdrag is, aldus de berichtgever, in de eerste plaats opgebouwd op het beginsel van wederzijdsche meestbegunstiging. De Poolsche invoerverboden blijven gehandhaafd en kunnen eerst worden opgeheven bij het toetreden van Polen tot de conventie van Genève inzake de opheffing van in- en uitvoerverboden.

Het vestigingsrecht maakt het den Duitschen ondernemers mogelijk filialen in Polen te vestigen en daar eigen vakpersoneel aan te stellen. Het Duitsche rijk machtigt Polen tot invoer van een kolencontingent van 320.000 ton per maand. Over de verdeeling van dit contingent zullen de belanghebbenden particuliere overeenkomsten sluiten. Verder is voor den Poolschen uitvoer van varkens een regeling getroffen; in het eerste jaar mogen 200.000, in het tweede 275.000 en in het derde 350.000 varkens in Duitschland worden ingevoerd.

Groote moeilijkheden ontstonden op het laatste oogenblik nog op het gebied van de scheepvaartregeling. Thans is bepaald, dat Nordd. Lloyd, Hamburg-Amerika en Zuid-Amerikalijn concessie voor het emigrantentransport krijgen en voor de vestiging van acht filialen elk in Polen.

WEERBERICHT.

Zaterdag 8 Maart

Een kern van hoogen druk ligt ten zuidwesten van ons; over Noord-Scandinavië en Finland ligt een liep gebied van lagen druk met een V-vormige uitlooper over IJsland naar de Golf van Biscaye, die ook over ons land wel zijn invloed zal doen gelden. Over Noord-Italië en de Golf van Genua ligt een vlak minimum, dat daar overvloedige regen brengt. Hoogste stand 766.0 te Clermont, laagste 729.5 te Abisko en 758.7 te Ancona. De temperatuur is gedaald over IJsland en van Zürich tot Bayonne en verder meest iets gestegen. Zij is onder normaal over Zuidoost- en Zuid-Engeland, over België en over West-Frankrijk; verder is zij boven normaal. Over geheel Europa is de gemiddelde positieve afwijking 1.9 gr. C. De neerslag viel zeer verspreid. Triëst meldt 49, Genua 12, Nordöyan 9, Lerwick 7, Abisko, Röst en Kuin 6, Zürich 5 mm. De barometer bij ons eindigt op den voormiddag met stijgen.

Verwachting van het K.N.M.I. te de Bilt van heden tot morgen 18 à 19 uur: Meest matige zuidwestelijke tot zuidelijke wind, waarschijnlijk half- tot zwaarbewolkt, weinig of geen regen in het Zuiden, in het Noorden mogelijk eenige regen, zelfde temperatuur.

Hoogste temp. 12 gr. C. (54 gr. F.) te Rome: laagste temp. —10 gr. C. (14 gr. F.) te Inari.

Waarnemingen van hedenmorgen 7 uur.

Plaatsen	Barometer: Stand in mM. 700 +	Barometer: Verandering sinds gisteren	Wind: Richting	Wind: Kracht	Toestand van de lucht	Temp. Fahr. gr.	Temp. Bovd.+ Ond.− norm.	Regen in mM
Gron.	62.2	+ 2.5	z.w.	1	nevel	36	+ 1	
Helder.	6 .4	+ 3.5	w.z.w.	3	betr	41	+ 4	0
Amsterd	63.0	+ 4.9	z. z. w.	3	nevel	41	+ 4	0
De Bilt	63.5	+ 5.3	„	2	betr.	37	+ 2	
Vlissing.	64.0	+ 6.3	z. w.	3	„	39	+ 1	
Maastr	65.3	+ 6.5	zuid	1	„	39	+ 2	0

Luchtdrukgradiënt of verschil in luchtdr. gemeten over 111 K.M. in de richting van het grootste verschil. } 1.3 in Nl. richting.

Grootste gradient in het Z.-O. } 1.4 in N.N.W. richting.

POLEN.

POSTZEGELDIEFSTAL.

Naar het W. B. uit Warschau meldt, is te Lemberg voor ruim 300.000 zloty aan postzegels uit het postkantoor gestolen. De daders zijn spoorloos verdwenen.

ERICH MARIA REMARQUE OVER ZIJN WERK.

Hoe „Im Westen nichts neues" ontstond. — „Ik heb niet geschreven om een kunstwerk te schrijven, doch om mij mijn eigen toestand bewust te worden."

Een medewerker schrijft ons uit Davos:

Toen wij hoorden, dat Remarque in Davos vertoefde, zijn wij hem eens gaan opzoeken met de bedoeling hem enkele vragen te stellen. Wij troffen den schrijver van „Im Westen nichts Neues" in het Grand Hotel Kurhaus, in gezelschap van zijn vrouw, en vonden hem bereid aan ons verzoek te voldoen.

„Vraagt u maar, wat u weten wilt," was zijn antwoord op onze vraag, „ik moet mij echter het recht voorbehouden om eventueel het antwoord schuldig te blijven."

Wij vielen maar met de deur in huis met de vraag: „Hoe bent u eigenlijk tot „Im Westen nichts Neues" gekomen?"

„Voorbereid heb ik het boek niet. 't Is plotseling, als bij ingeving, gekomen. Ik voelde, dat ik iets moest schrijven en zette mij dan ook aan het werk, totdat plotseling het ware onderwerp bij mij opkwam. De oorzaak hiervan zal ik u dadelijk verklaren. Laat ik u eerst de voorgeschiedenis vertellen. Toentertijd was ik autoredacteur van het blad „Sport im Bild". Reeds lang had ik bij mezelf overlegd waar de oorzaak lag, dat ik niet verder kwam, en zoovele dingen in het leven van mijn generatie zooveel meer moeilijkheden opleverden dan voor leeftijdsgenooten uit andere tijdperken. Totdat plotseling ik met mijzelf klaar werd, immers allen hadden wij den oorlog medegemaakt. Als in een ingeving is toen het boek ontstaan, ik schreef het niet om uit te geven, doch eenvoudig om mezelf te ontlasten. Meer dan een half jaar heeft het manuscript klaar in mijn lessenaar gelegen, zonder dat ik er ook maar aan dacht een uitgever te zoeken. Vrienden die het toevallig vonden, hebben mij ertoe gebracht de uitgave er van te probeeren en aldus ben ik op zoek gegaan. Oorspronkelijk kwam ik bij een ander te recht dan den tegenwoordigen uitgever."

„Wie was dat?"

„Dat zeg ik liever niet, het mocht hem onaangenaam zijn dat zijn naam in dit verband genoemd werd. Zijn meening was namelijk, dat het boek goed genoeg geschreven was, maar dat met dergelijke werken geen zaken te doen waren. De volgende firma, tot wie ik mij wendde (de Propyläen-Verlag te Berlijn), scheen er echter beter kijk op te hebben en heeft de uitgave zelfs zoo veel mogelijk bespoedigd. Juist in dien tijd ging het mijzelf niet bijzonder goed. Op het oogenblik, dat het boek het grootste succes had, leed ik onder mijn zwaarste depressies en kon er maar niet aan gewennen „Mann der Oeffentlichkeit" te zijn. Vele duizenden brieven van soldaten, die den oorlog hadden meegemaakt, waaronder vooral vele zwaargewonden, van moeders, wier zonen gevallen waren, kortom van oorlogsslachtoffers, bereikten mij en dat was voor mij de hoofdzaak, want daardoor zag ik, dat het boek nuttig was. Vooral vele oudstrijders, door den oorlog uit hun moreel verband geraakt, schreven, dat het boek daarom voor hen bevrijdend was, omdat het hun hun eigen toestand duidelijk maakte en door herkenning dezer onderbewuste moeilijkheden waren zij in staat om weer omhoog te komen en te probeeren zich in de maatschappij weer een plaats te verwerven, iets wat hun tot nu toe onmogelijk was geweest. Ze konden niet met het leven klaar worden en namen aan, dat de oorzaak, waarom ze tot niets in staat waren, bij henzelf lag. Het boek „Im Westen nichts Neues" gaf hun den stoot er toe om in te zien, dat alleen de indruk van de situatie waarin ze geleefd hadden, hen tot niets in staat maakte. Het gaf hun nieuwen moed, want het bleek dat ze niet waardeloos waren, maar gebukt gingen onder hun lot. Deze bevrijdende werking van mijn boek is voor mij het gewichtigste van alles geweest. Met al het latere politieke geharrewar er om heen heb ik mij niet bemoeid, omdat het louter partijgetwist is, wat mij niets aangaat. Hieruit blijkt u dus wel, dat ik niet geschreven heb om een kunstwerk te scheppen, doch om, ik herhaal het nog even, mij mijn eigen toestand bewust te worden en zooals gebleken is, zijn dit vele soldaten, die, hoewel zonder lichamelijk letsel uit den strijd gekomen, doch moreel geschokt, met mij geworden.

„De uitgave van het boek was dus eigenlijk het werk van mijn vrienden. Voor mij was de zaak afgeloopen, toen ik het laatste woord neergeschreven had. Het kwam mij voor, dat hier slechts mijn persoonlijke aangelegenheden in het spel waren en het was dan ook een groote openbaring voor me toen bleek, dat het ook de aangelegenheden van zoo vele anderen waren. Juist hier blijkt,

Remarque met zijn vrouw (links) te Davos.

dat ik geen hoogstaand kunstenaar, maar een eenvoudig mensch ben, normaal, zooals alle andere normale menschen, en dit is voor mij dan ook de oorzaak dat het boek zoo tot de groote massa gesproken heeft. Ik wil liever geen hoogstaand schrijver zijn, maar gewoon mensch blijven, omdat dat, naar ik geloof, boven het kunstenaarschap het voordeel heeft nuttig te kunnen zijn. Vele boeken zijn groot als kunstwerk, maar te zeer kunstwerk om tot de massa te kunnen spreken. Wat toch is het groote in een „Werther" van Goethe? Dat het midden in het toenmalige leven stond, dat iedereen zichzelf als den hoofdpersoon denken kon. Romans zijn niet wáár en dat is het juist wat de eenvoudige mensch er in mist. Mijn vader b.v. is evenals ik een door en door nuchter mensch, heeft veel gereisd en dus veel van het werkelijke leven gezien. „Ik lees geen romans," zegt hij, „wat er in staat is toch niet waar." Dit is de meening van een man in een weeshuis opgevoed, die zichzelf door het harde leven heeft moeten slaan. Soberheid is dus wat ik voor mijzelf van mijn boek een tweede verdienste vind. Vele schrijvers duiden alles uit, iedere handbeweging. De mensch is zoo dom niet, laat ook wat ruimte voor zijn eigen fantasie. Ik heb een boek geschreven, dat iedereen lezen kan en het is dan ook een groote voldoening voor me, te weten, dat b.v. arbeiders te arm om een boekwerk alleen te bekostigen geld bij elkaar legden om samen een exemplaar te kunnen koopen.

„Mijn groote ideaal is om kunst voor allen te kunnen schrijven. Vroegere schrijvers leefden als het ware in hun stamcafé, begonnen te schrijven, maar waren van het werkelijke leven afgesloten. Ongetwijfeld hadden zij interessante problemen onder elkaar. Dat is nu bij ons in Duitschland anders geworden, eerst de oorlog, dan de inflatie, men ging van het eene beroep in het andere over en alles veranderde zoo plotseling, men moest wel midden in het leven komen te staan. Dit is dan ook de reden, dat de Duitsche oorlogsboeken eerst zoo lang na den oorlog geschreven zijn. Wij waren arm en de strijd om eten en drinken had ons zoo beheerscht, dat, voor zoover ik bij mezelf kon nagaan, we nog niet over boeken schrijven konden denken. Er is een in het oog springend onderscheid tusschen onze oorlogsboeken en die van andere landen, vooral van Engeland en Amerika. En dat is, dat de Duitsche werken veel meer het werkelijke frontleven beschrijven. Voor mij ligt de reden hiervoor daarin, dat wij ook werkelijk veel meer aan het front waren. De Engelschen b.v. waren tien dagen aan het front en dan twintig er achter. Wij stonden weken in eerste linie met drie of vier dagen rust. Er waren eenvoudig geen soldaten meer. Heele frontstukken zijn er geweest die uit een enkele linie manschappen bestonden. Er waren tijden, dat meer dan de helft der troepen aan typhus en andere ziekten neerlag. Ziezoo, nu heb ik zoo een beetje verteld, wat ik te vertellen had en komt u nu nog maar, als u die hebt, met vragen voor den dag."

„Hebt u al meer geschreven?" vroegen wij verder.

„Ja, en zelfs zeer veel. Tien jaar lang en absoluut niet uit innerlijken drang, integendeel, bitter en hard om een boterham te verdienen. Honderden artikelen heb ik geschreven, over autobanden, gummihandschoenen, gummihakken, baby-ondergoederen, motoren, zeep, kortom alles wat u maar bedenken kunt. Ik moest er van leven; dus naar innerlijken drang werd niet gevraagd. Dit was wel goed, want dan wordt men tenminste niet ingebeeld. Negen-tiende van wat ik schreef was broodarbeid. Zelfs gedichten over rubberzolen voor advertenties heb ik gemaakt. Als men niet weet, waarvan men den volgenden dag eten moet, is men zoo kieskeurig niet."

„Bent u van plan nog meer te schrijven?"

„Probeeren zal ik het ongetwijfeld, maar het zal moeilijk zijn. Het moet iets goeds worden en kan het dus nog lang duren. Schrijven omdat het weer zoo eens tijd wordt, wat te publiceeren, doe ik beslist niet. Er moet een probleem zijn dat me geheel beheerscht en dat heb ik op het oogenblik, zoodat ik u nu wel kan zeggen, dat nog één boek zeer waarschijnlijk is. Of er echter nog meer zullen volgen, daar weet ik niets, maar dan ook absoluut niets, van. „Im Westen nichts Neues" is, in een opwellink, in vier weken tijd geschreven, waar nog bijkwam, dat ik alleen 's avonds en 's nachts kon werken, daar ik overdag op de redactie zat."

„Is alles uit het boek werkelijk gebeurd en door uzelf beleefd?"

„Het boek bevat bijna mijn geheele oorlogsloopbaan. Alleen in zooverre komt het misschien niet met de werkelijkheid overeen, dat deze eigenlijk nog veel verschrikkelijker is geweest. In verhouding tot den werkelijken oorlog is mijn boek nog zeer tam geschreven."

„Wat was u in den oorlog en waar bent u geweest?"

„Dit is nu iets waarop ik u geen antwoord wil geven en wel om een bijzondere reden. Vele menschen hebben zich hierover al het hoofd gebroken en zoolang dezen met hun fabeltjes nog niet klaar zijn, wil ik niets zeggen. Het is een waar strijdobject geworden en hoe meer anderen er over kibbelen, hoe minder ik me erom bekommer. Ik vertel niet graag dingen over mijzelf en houd dan ook geen voordrachten of lezingen, omdat ik vind, dat dit alles mijn eigen aangelegenheden zijn. Liefst laat ik mijn persoon buiten spel. Er is over mij zoo geweldig veel onwaarheid geschreven en beweerd, waar letterlijk geen woord van aan is. Nooit echter heb ik met een enkel woord gereageerd en zal ook in de toekomst dit niet doen. Een schrijver moet met het laatste woord van zijn boek ook het laatste woord over zijn boek gesproken hebben. Als het boek goed is, slaat het er zichzelf wel doorheen en is het slecht, dan heeft alle rechtvaardiging ook geen nut. Ik zelf had met voordrachten houden meer kunnen verdienen dan met alle oplagen van mijn boek, maar ik denk er geen oogenblik over het ooit te doen. Het is van de menschen een, waarschijnlijk sympathieke, nieuwsgierigheid terwijl het voor den schrijver zelf gewoonlijk een quaestie van ijdelheid en eerzucht is."

„Hebt u nog lichamelijke gevolgen van den oorlog ondervonden?"

„Ik werd eenige malen gewond, maar dat is allemaal weer genezen. Schoten in het been en den arm en een hoofdwonde, maar dat is nu allemaal gelukkig volkomen in orde."

„Wat zegt u van al die uitmuntende critiken, die u kreeg?"

„Die heb ik nog nooit gelezen, dat hoop ik later te doen. Ik moet eerst beginnen me in te leven in al het mooie (dat wil zeggen de verkregen onafhankelijkheid) en het moeilijke (dat wil zeggen met het oog op latere werken) van mijn succes. Ik ben niet van plan dit uit te buiten. Zooals ik al zei, één werk zal waarschijnlijk niet lang meer op zich laten wachten, maar dan zou het mij niets verwonderen als men in tien jaar niets meer van me hoorde.

„Voor eenige weken beleefde ik een aardig voorval, dat uw lezers waarschijnlijk wel zullen apprecieeren. Ik leef nog steeds in een eenvoudige étagewoning en deed op een goeden dag, toen er gebeld werd zelf de deur open. Het was een jongeman, die briefkaarten kwam verkoopen. Op mijn naamkaartje op de deur wijzende, vroeg hij: „Sind Sie der Mann von „Im Westen nichts Neues?" „Nein", zei ik, waarop hij prompt antwoordde: „Das dachte ich schon, dass Sie es nicht sind, sehen auch danach aus. Davon können Sie auch wohl gar nichts wissen."

„Tenslotte moet ook dit mij nog van het hart. Vorig jaar maakte ik een rondreis per auto door Frankrijk, België en Nederland en geen land heeft me tot op heden beter bevallen dan het uwe. Alles ziet er zoo vreedzaam en gecultiveerd uit. Ook de arbeiders zijn zoo welvarend, zij wonen zoo als dat bij ons alleen welgestelde menschen kunnen doen. Zij zien er niet verbitterd uit, allen zijn rustig en het geheel heeft voor mij iets van een ongekend paradijs. Het was een mijner mooiste dagen, die ik in Nederland doorbracht en ik ben ook vast van plan er dezen zomer weder terug te keeren voor eenigen tijd. Mijn vrouw en ik willen enkele maanden in Nederland gaan wonen, want weet u, alles doet mij zoo zeer aan mijn geboorteland denken, ik ben n.l. uit Rijnland afkomstig en dus met al dat vlakke land vertrouwd."

„Het zal u op den duur wel gaan vervelen overal zoo aangegaapt te worden, tenminste hier in Davos spaart men u niet."

„Daar hebt u gelijk in. Ik heb dan ook het heele vorige jaar incognito en onder een anderen naam gereisd."